

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Διαδικασίες διαβούλευσης και δημιουργίας κοινού οράματος Εγχειρίδιο χρήσης

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Εγχειρίδιο Χρήσης για το πώς λειτουργεί μια διαδικασία Διαβούλευσης για τη δημιουργία Κοινού Οράματος, με παραδείγματα από την περίπτωση της Ελευσίνας

Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: «Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»

Περιεχόμενα

- I. Εισαγωγή
- II. Η μεθοδολογία και τα βασικά βήματα σε μία διαδικασία δημόσιας συμμετοχής
- III. Προσαρμόζοντας τις προσδοκίες και τη μεθοδολογία στην πράξη
- IV. Συμπεράσματα

Συνχρηματοδότηση

LIFE- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Project: LIFE05 ENV/GR/000242

Σύνταξη

Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS

www.medsos.gr

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2009

Ομάδα Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS:

Νίκος Χρυσόγελος, Νίκη Παρδαλού, Λουκία Καλαϊτζή, Αλέκος Πανταζής, Άννυ Μητροπούλου, Στελλίνα Κουλουζάκη, Πατρίτσια Γούργουρα, Μαίρη Βιταλιώτου, Δημήτρης Κεραμίδας, Τάσος Κρομμύδας, Χάρης Νικοκάβουρας, Νικηφόρος Πλυτάς, Μιχάλης Θεοδωρόπουλος, Θεοχάρης Κωνσταντάτος, Μελίτα Λαζαράτου.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κύριος στόχος του προγράμματος LIFE-Ελευσίνα 2020 ήταν να επιτευχθεί βελτίωση στην περιβαλλοντική κατάσταση του κόλπου της Ελευσίνας και της ευρύτερης περιοχής, μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες. Στόχος των εταίρων ήταν η ανάπτυξη ενός Σχεδίου Δράσης, το οποίο να εμπλέκει μέσα από μεθόδους συνεργασίας όλους τους εμπλεκόμενους φορείς της περιοχής για την περιβαλλοντική αναγέννηση της περιοχής έως το 2020.

Η μεθοδολογία της δημόσιας συμμετοχής που προτείνεται στο κείμενο αυτό συντάχθηκε μετά το πέρας του προγράμματος και βασίζεται, αφενός στη θεωρία που υπάρχει γύρω από τις συμμετοχικές διαδικασίες, καθώς και στην εμπειρία που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Επίσης, βασίζεται και στην εμπειρία του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS και από άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα (π.χ. **WA**ter **RE**sources **MA**nagement/**CA**DSES, "**CO**stal **PRA**ctice **NE**Twork"/**INTERREG IV**).

Από την άμεση δημοκρατία της αρχαίας Αθήνας στις σύγχρονες συμμετοχικές διαδικασίες

Η ιδέα της δημόσιας συμμετοχής κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης φτάνει μέχρι την αρχαία Αθήνα. Η άμεση Δημοκρατία επέτρεπε, αλλά και προέτρεπε, τους αναγνωρισμένους ως Αθηναίους πολίτες, να συμμετέχουν στην πολιτική σκηνή. «Ιδιώτης» (Idiot) θεωρείτο εκείνος που δεν ήθελε να συμμετέχει στα κοινά.

Η πολιτική θεωρία του 18^{ου} αιώνα και έπειτα τόνισε τη σημασία του «κοινού συμβολαίου» μεταξύ των διοικούντων και των πολιτών, ως του ακρογωνιαίου λίθου της δημοκρατίας. Τα τελευταία 30 χρόνια η συζήτηση σχετικά με την Κοινωνία των Πολιτών έχει πάρει νέα τροπή υπό το φως της παγκοσμιοποίησης και της αυξανόμενης συγκέντρωσης οικονομικής και πολιτικής δύναμης στα χέρια λίγων κρατών. Επιπλέον, η πολιτική δύναμη εξαρτάται από κέντρα της οικονομικής και επικοινωνιακής δύναμης. Την ίδια στιγμή, το πρότυπο καθημερινής ζωής, η «μοντέρνα μαζική κουλτούρα», που προωθείται από τα προγράμματα της τηλεόρασης και τα ΜΜΕ, φαίνεται να οδηγούν σε παθητικότητα και εξατομίκευση. Παγκόσμια φλέγοντα ζητήματα κάνουν τους ανθρώπους να αισθάνονται ανίσχυροι και αδύναμοι να ελέγξουν και να επηρεάσουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Ευτυχώς όμως υπάρχει και η άλλη πλευρά του νομίσματος ἡ αναπτυσσόμενη, όπως διαφαίνεται από την αύξηση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και ποικίλων άλλων κοινωνικών κινημάτων παγκοσμίως, Κοινωνία των Πολιτών. Διεθνείς οργανισμοί και η Ε.Ε. ενθαρρύνουν τη δημόσια συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, ιδίως πάνω σε περιβαλλοντικά θέματα. Ο ίδιος ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» εδραιώθηκε πάνω στην ιδέα της δημόσιας συμμετοχής.

Το Πρόγραμμα Δράσης που υιοθετήθηκε κατά τη Σύνοδο Κορυφής του Ρίο, το 1992, έδωσε μεγάλη έμφαση στο τοπικό επίπεδο (όπου η δημόσια συμμετοχή μπορεί να επιτευχθεί με σχετικά ευκολότερο τρόπο) μέσω της Τοπικής Ατζέντα 21. Ένα εργαλείο-κλειδί για τις τοπικές αρχές, που είναι θετικά διακείμενες στο να μεταβούν από την παραδοσιακή ιεραρχία διακυβέρνησης, από ένα «ανώτερο» θεσμικό, προς ένα «κατώτερο» αλλά περισσότερο δημοκρατικό και συμμετοχικό επίπεδο. Επιπλέον, άλλο ένα εργαλείο ενίσχυσης της ιδέας της Δημόσιας συμμετοχής, η Σύμβαση περί Πρόσβασης στην Πληροφορία, Συμμετοχής του Κοινού και Πρόσβασης στη Δικαιοσύνη και σε θέματα περιβάλλοντος, γνωστή και ως **Σύμβαση του Άρχους**, που υιοθετήθηκε από την τέταρτη Υπουργική Διάσκεψη «Περιβάλλον για την Ευρώπη», στο Άρχος της Δανίας, στις 25 Ιουνίου 1998. Τριάντα εννιά χώρες και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα το έχουν υπογράψει από τότε. Η Σύμβαση του Άρχους αποτελεί ένα νέο είδος περιβαλλοντικής συμφωνίας. Συνδέει τα περιβαλλοντικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπογραμμίζει την υποχρέωση που έχουμε απέναντι στις μελλοντικές γενεές. Αναγνωρίζει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων-εμπλεκόμενων εταίρων. Συνδέει την κυβερνητική ευθύνη με την προστασία του περιβάλλοντος. Επικεντρώνεται στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του κοινού και των δημοσίων αρχών, σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο, και προωθεί μια νέα διαδικασία δημόσιας συμμετοχής, κατά τη διαπραγμάτευση και υλοποίηση διεθνών συμφωνιών. Η Σύμβαση δεν είναι μόνο μια συμφωνία για το περιβάλλον, αλλά αφορά και στην κυβερνητική ευθύνη, διαφάνεια και ανταπόκριση.

Σήμερα, υπάρχει πλούσια εμπειρία από μεθόδους δημόσιας συμμετοχής, ιδίως σε θέματα υλοποίησης της Τοπικής Ατζέντας 21 και της Σύμβασης του Άρχους. Παρόλα αυτά, για πολλές χώρες και περιοχές, οι δημόσια συμμετοχή είναι ακόμα άγνωστη Γη.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ως εργαλείο για το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS (MedSOS).

- Κοινωνία των πολιτών. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση
 - Ενθάρρυνση και κινητοποίηση τοπικών κοινωνιών
- Δραστηριοποίησης εμπλεκόμενων/ενδιαφερόμενων εταίρων
 - Προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης
 - Μείωση συγκρούσεων κατά τη λήψη αποφάσεων
- Βελτίωση στην ποιότητα και κοινή αποδοχή των αποφάσεων

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Αρχές και Μεθοδολογία Δημόσιας Συμμετοχής

Τι εννοούμε με τον όρο δημόσια συμμετοχή; Είναι κάτι διαφορετικό από ένα συνέδριο ή μια ακρόαση;

Η συστημική προσέγγιση της δημόσιας συμμετοχής¹:

- Ανακάλυψε (προηγούμενες επιτυχίες)
- Ονειρέψου (το όραμα)
- Προγραμματίσε (το Σχέδιο Δράσης)
- Παράδωσε (υλοποίηση)
- Συνέχισε (το μέλλον του οργανωμένου διαλόγου)

Αυτές οι αρχές είναι βασισμένες στη συστημική σκέψη, στην οργάνωση και τη διοίκηση. Η σχετική θεωρία μπορεί να αναζητηθεί στο διαδίκτυο με λέξεις-κλειδιά «καταφατική διερεύνηση» και «συστημική προσέγγιση σε οργανισμούς». Ένα πρωτοποριακό παράδειγμα εφαρμογής αυτής της μεθοδολογίας σε μια τοπική αστική κοινωνία είναι το πρόγραμμα «Φαντάσου το Σικάγο» της Blist Brown.

Η διεργασία μιας δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας δεν είναι απλά ένα συνέδριο ή ένα φόρουμ ή ένα πάνελ μερικών ειδικών με 100-200 ακροατών. Είναι μια διαδικασία, όπου ένας αριθμός πολιτών και ενδιαφερόμενων εταίρων, οι οποίοι συναντιούνται σε σταθερή βάση, λειτουργούν ως συμβούλιο ακρόασης για θέματα ενδιαφέροντος (π.χ. υλοποίηση μιας διαχειριστικής μελέτης αστικής αποκατάστασης, παράκτιας διαχείρισης, λήψη αποφάσεων σχετικά με τον σχεδιασμό μιας πεζοδρόμησης κτλ). Τα «Πάνελ Χρηστών» χρησιμοποιούνται εκτενώς σε τομείς κοινής ωφέλειας. Αυτά μπορεί να αποτελούνται από 50 έως και πάνω από 750 άτομα, στα οποία παρέχεται αρχικά η πληροφόρηση και έπειτα χωρίζονται σε μικρότερες ομάδες ή φόρουμ συμμετεχόντων (με την προοπτική να διαχωριστούν με βάση κοινά χαρακτηριστικά), προκειμένου να συζητήσουν ένα θέμα ή να προβούν σε αξιολόγηση κάποιας πολιτικής (προφορικά μέσα σε ομάδες ή με χρήση ερωτηματολογίων). Τα πάνελ και τα φόρουμ μπορούν να συνδεθούν με διαδικασίες περιβαλλοντικών ή κοινωνικών μελετών επιπτώσεων.

Η δημόσια συμμετοχή καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιπέδων συμμετοχής, εξαρτώμενων από το βαθμό «εξουσίας» που δίνεται στους πολίτες. Η πλειοψηφία των αναλυτών διαδικασιών δημόσιας

¹ The 5 Ds in the systemic approach of public participation: discover, dream, design, deliver, destiny

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

συμμετοχής προσδιορίζει αυτό το φάσμα ως μια αύξουσα κλίμακα με πρώτο επίπεδο την πληροφόρηση (πληροφόρηση των ανθρώπων για αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί ή πρόκειται να ληφθούν) και τελευταίο επίπεδο τη συναπόφαση και συν-δραστηριοποίηση για την υλοποίηση αποφάσεων.

Μια διαδικασία δημόσιας συμμετοχής μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα επίπεδα και σε διάφορα στάδια, ανάλογα με το τι χρειάζεται τη δεδομένη στιγμή.

Χρειάζεσαι έναν ειδικό για την οργάνωση μιας διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής;

Μία σωστά σχεδιασμένη δημόσια συμμετοχική διαδικασία επιβάλλεται να διαθέτει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Ημερομηνία έναρξης και λήξης
- Έναν ξεκάθαρο στόχο, ο οποίος μπορεί να αναλυθεί σε περισσότερο ειδικούς σκοπούς για την κάθε συμμετοχική δράση.
- Έναν σαφή σχεδιασμό των εργαλείων και της προσέγγισης που θα χρησιμοποιηθεί

Έχοντας σχεδιάσει τη μεθοδολογία της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας, κάθε δράση θα πρέπει να επικοινωνηθεί καταλλήλως στους συμμετέχοντες. Τρία πράγματα θα πρέπει να γίνονται ξεκάθαρα:

- Ποιος είναι ο στόχος της δημόσιας συμμετοχικής δράσης.
- Ποιος διοργανώνει τη διαδικασία.
- Με ποιο τρόπο θα χρησιμοποιηθούν τα αποτελέσματα της δράσης. Πως θα ενημερωθούν οι συμμετέχοντες. Πως χρησιμοποιηθούν οι απόψεις και οι προσεγγίσεις εξέφρασαν οι συμμετέχοντες.

Για ποιο λόγο χρειαζόμαστε τη δημόσια συμμετοχή;

Η συμμετοχή του κοινού σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων συνήθως οδηγεί σε περισσότερο ισορροπημένες αποφάσεις, οι οποίες είναι πιο εύκολο να τεθούν σε εφαρμογή. Είναι γεγονός ότι ως κοινωνία δεν έχουμε μάθει πώς να συμμετέχουμε ενεργά και να συνδιαμορφώνουμε, μέσα από το διάλογο και τη διαβούλευση, τις αποφάσεις που μας αφορούν. Φυσικά, το γεγονός αυτό προϋποθέτει από τη μια πλευρά μία κουλτούρα διαλόγου μεταξύ των σημαντικών κοινωνικών εταίρων και πολιτών και από την άλλη το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, που θα διευκολύνει τη συμμετοχική διαμόρφωση αποφάσεων.

Η διαβούλευση για τη διαμόρφωση και λήψη αποφάσεων είναι αναμφίβολα μία πολύπλοκη και χρονοβόρος διαδικασία, συγκριτικά με αποφάσεις που λαμβάνονται μονάχα από μια δημόσια αρχή. Ωστόσο, μια απόφαση η οποία έχει συνδιαμορφωθεί από τους κοινωνικούς εταίρους και άλλα εμπλεκόμενα μέρη θα είναι πιθανότατα περισσότερο ισορροπημένη, γιατί θα έχει λάβει

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

υπόψη της διαφορετικές προσεγγίσεις και απόψεις. Συνεπώς, είναι δυνατόν ότι μια τέτοια απόφαση δεν θα αντιμετωπίζει δυσκολίες και ενστάσεις κατά την υλοποίησή της.

Σε πολλές περιπτώσεις, η απουσία διαβούλευσης και δημόσιας συμμετοχής, ακόμη και σε θέματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος, έχει οδηγήσει σε διαξιφισμούς και καθυστερήσεις, ή σε αδυναμία χάραξης πολιτικών, εξαιτίας λανθασμένης πληροφόρησης, αναπαραγωγής στερεοτύπων, ή της διαιώνισης παρεξηγήσεων και δυσπιστίας. Πολλά από αυτά τα προβλήματα θα είχαν λυθεί και ξεπεραστεί αν επικρατούσε κουλτούρα διαβούλευσης και δημόσιας συμμετοχής, από τα αρχικά στάδια σχεδιασμού για τη λήψη αποφάσεων.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

II. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Γιατί μια διαδικασία δημόσιας συμμετοχής στην Ελευσίνα, μια πόλη-λιμάνι;

Ο κόλπος της Ελευσίνας είναι μια περιοχή συγκρούσεων. Είναι γεγονός ότι για δεκαετίες έγιναν επιλογές χωρίς τη γνώμη των φορέων και των πολιτών της περιοχής, οι οποίες διαμόρφωσαν τη σημερινή – δύσκολη – πραγματικότητα. Η περιοχή επιλέχθηκε ως ο τόπος συγκέντρωσης της βαριάς βιομηχανίας, χωρίς να ληφθούν υπόψη παράγοντες, όπως το περιβάλλον και η προσαρμοστικότητά του, το εύθραυστο θαλάσσιο οικοσύστημα (κλειστός κόλπος με δυσκολία ανανέωσης των νερών του), η αρχαιολογική και ιστορική σπουδαιότητά του. Ίσως πολλά από τα λάθη που έγιναν στην περιοχή τον προηγούμενο αιώνα να είχαν αποφευχθεί αν υπήρχε την εποχή εκείνη μια κουλτούρα διαλόγου μεταξύ των φορέων που θα μπορούσαν να έχουν λόγο για τις προοπτικές της περιοχής, αν όχι και με τους πολίτες της περιοχής. Σήμερα, πάντως δεν είναι δυνατόν να λαμβάνονται αποφάσεις που επηρεάζουν καθοριστικά μια περιοχή χωρίς να υπάρχει δομημένος διάλογος με τους ντόπιους και τους κοινωνικούς εταίρους της περιοχής.

Πώς συνδέεται στη θεωρία η δημόσια συμμετοχή με τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στο πρόγραμμα LIFE-Ελευσίνα 2020; Ποια θεωρία και εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν;

Στο πρόγραμμα LIFE-Elefsis 2020 εφαρμόστηκε η μεθοδολογία της “διαμόρφωσης κοινού οράματος” (“Community Vision” method), δηλαδή, η αναζήτηση -με οργανωμένο και μεθοδολογικό τρόπο- των κοινών στοιχείων ενός σχετικά αντιπροσωπευτικού φόρουμ κοινωνικών εταίρων. Στην περίπτωση μιας περιοχής έντονων συγκρούσεων, όπως η Ελευσίνα, έγινε προσπάθεια να αναζητηθούν οι κοινοί στόχοι διαφορετικών, αντιπροσωπευτικών κοινωνικών εταίρων με διαφορετικές αφετηρίες και συμφέροντα.

Το φόρουμ μιας δημόσιας συμμετοχής, που στοχεύει να καθορίσει μέσα από το διάλογο το «Κοινό Όραμα», ευνοεί μία ευρεία σταθερή συνεργασία με τους κύριους κοινωνικούς εταίρους, εμπλεκόμενους στην ανάπτυξη της περιοχής. Τουτέστιν, θα πρέπει να περιλαμβάνει εκπροσώπους από διάφορες αρχές, θεσμικούς φορείς, την πανεπιστημιακή κοινότητα, ειδικούς, κοινωνικούς συλλόγους, περιβαλλοντικές ομάδες, επιχειρήσεις, χρήστες, εκπαιδευτικούς. Η δημιουργία μιας σχετικά μικρής (έως 20-25 άτομα) Ομάδας/Επιτροπής είναι περισσότερο ρεαλιστική, λειτουργική και ευκίνητη.

Βασικό στοιχείο για την επιτυχία της διαδικασίας διαβούλευσης, παράλληλα με τη συγκρότηση ενός αντιπροσωπευτικού φόρουμ διαβούλευσης, αποτελεί ο τρόπος που οργανώνεται η συζήτηση στο πλαίσιο αυτού του φόρουμ. Ξεκινώντας τη διαδικασία διαβούλευσης με θέματα που είναι συγκρουσιακά και χωρίζουν, είναι αδύνατο να βρεθούν κοινοί τόποι και κοινές δράσεις, ακόμα και για θέματα στα οποία -εν δυνάμει- θα μπορούσαν να υπάρξουν συμφωνίες και συμπτώσεις συμφερόντων για μια βιώσιμη προοπτική της περιοχής.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της “διαμόρφωσης κοινού οράματος”, η διαβούλευση ξεκινάει από θέματα που μπορεί να δημιουργήσουν βάσεις συνεργασίας για την επίτευξη έστω και περιορισμένης εμβέλειας στόχων. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ένα κοινό όραμα για το μέλλον της περιοχής (πώς θα είναι και πώς θα θέλαμε να είναι ο κόλπος της Ελευσίνας το 2020 και πώς θα μπορούσε να επιτευχθεί ο πιθανός κοινός στόχος). Μια τέτοια μεθοδολογία διαβούλευσης μπορεί να οδηγήσει στην αλληλεπίδραση, στην κατανόηση των διαφορετικών αφητηριών αλλά και σε ένα σύνολο κοινών δράσεων και στόχων, ακόμα και σε ταύτιση απόψεων για όλα τα θέματα που απασχολούν μια περιοχή.

Εν συντομία, η διαδικασία της «**διαμόρφωσης κοινού οράματος**» έχει τα ακόλουθα στάδια:

- Προσδιορισμός του οράματος που έχει η τοπική κοινωνία για τον τόπο της.
- Προσδιορισμός των τρόπων και των μέσων για την πραγματοποίηση του οράματος.
- Παρουσίαση της σημερινής κατάστασης. Αναγνώριση των κενών και των προβλημάτων ως κύριες προκλήσεις.
- Δημιουργία ενός Σχεδίου Δράσης για την επίτευξη του οράματος και την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

Με τη «δημιουργία Ομάδας» οι συμμετέχοντες αισθάνονται χρήσιμοι και μεταβαίνουν από μία κουλτούρα απαιτήσεων σε μια διάθεση προσφοράς και συνεργασίας, που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της επιτυχίας για κάθε συμμετοχική διαδικασία. Η κατάλληλη απεικόνιση της σημερινής κατάστασης, π.χ. δίνοντας έμφαση στην προσφορά του κόσμου στην κοινωνία, αποτελεί μια καλή αρχή για να κατανοήσουμε τη διαδικασία. Ο τρόπος με τον οποίο θέτουμε τα ερωτήματα καθορίζει το είδος των απαντήσεων που θα λάβουμε.

Μια γραμμική διαδικασία:

Όραμα → Στόχοι → Μέτρα → Υλοποίηση
 συναίνεση συναίνεση συναίνεση

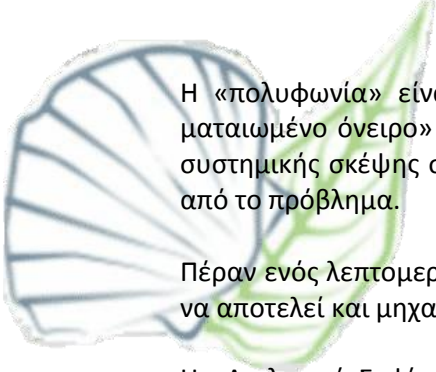
Επίλυση συγκρούσεων / προβλημάτων

Αν η παραπάνω διαδικασία από το όραμα στην υλοποίηση ακολουθηθεί τότε τα προβλήματα θα μειωθούν. Τα προβλήματα δεν αποτελούν το κέντρο εστίασης. Αν ωστόσο υπάρχουν προβλήματα τα οποία πρέπει να διευθετηθούν, υπάρχουν πρωτοποριακές τεχνικές που ξεκινούν από τη διαπραγμάτευση στην ανακάλυψη κοινών αξιών και ενδιαφερόντων και καταλήγουν σε κοινό όφελος.

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

Η «πολυφωνία» είναι έννοια – κλειδί. Να σημειωθεί επίσης ότι «κάθε πρόβλημα είναι ένα ματαιωμένο όνειρο» (απόφθεγμα του Peter Lang, ερευνητή και πολύ γνωστού επαγγελματία της συστημικής σκέψης σε οργανισμούς). Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ερευνούμε για το όνειρο πίσω από το πρόβλημα.

Πέραν ενός λεπτομερούς Σχεδίου Δράσης, το αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας ιδανικά θα πρέπει να αποτελεί και μηχανισμό συνέχισης του διαλόγου.

Η «Διαλογική Σοφία» αποτελεί έννοια – κλειδί. Η όλη διαδικασία θα έπρεπε να λειτουργεί ως άσκηση για την ανάπτυξη δυνατοτήτων διαλόγου, στις κοινωνίες και τους εκπροσώπους της.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Ποια ήταν τα βασικά βήματα για την προετοιμασία και την υλοποίηση της διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής για το πρόγραμμα LIFE-Ελευσίνα 2020;

Τα βασικά βήματα της διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής του προγράμματος LIFE-Ελευσίνα 2020 ήταν:

(α) Αρχική φάση

- Εδραίωση της ομάδας του προγράμματος
- Μελέτη της κατάστασης στην περιοχή. (Ρύπανση, συγκρούσεις, αλλαγές, κτλ.)
- Περιεχομενική ανάλυση, τι διακυβεύεται;
- Ανάλυση κοινωνικών εταίρων σε τοπικό επίπεδο (πόλη της Ελευσίνας) καθώς και της περιβάλλουσας περιοχής (θεσμικοί εταίροι)

(β) Φάση προγράμματος

- Προσκλήσεις ενδιαφέροντος στους εταίρους και δημιουργία της επιτροπής συμμετεχόντων, «Επιτροπή Γειτονιάς – Ελευσίνα 2020»
- Καθορισμός των συμμετοχικών διαδικασιών της «Επιτροπής Κατεύθυνσης – Ελευσίνα 2020»
- Πολιτική δέσμευση των κύριων εταίρων (Δήμος Ελευσίνας, Λιμενική Αρχή Ελευσίνας, κύριες βιομηχανίες της περιοχής, πανεπιστήμια κτλ)
- Ανάπτυξη/προσέγγιση Κοινού Οράματος.
- Καθορισμός στόχων
- Οριστικοποίηση προγράμματος και λειτουργίας των διαδικασιών δημόσιας συμμετοχής
- Διαχείριση δύσκολων θεμάτων/συγκρούσεων
- Προσδιορισμός δεικτών για την παρακολούθηση προόδου

(γ) Φάση υλοποίησης

Συναντήσεις, τραπέζια εργασίας, συνέδρια, κτλ.

(δ) Φάση αξιολόγησης - Συνέχεια

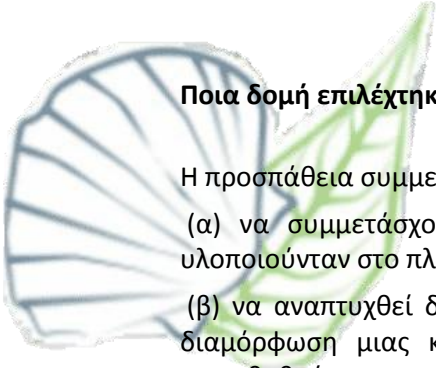
- Προσδιορισμός Δεικτών (π.χ. αριθμός συμμετεχόντων, ειδικότητα συμμετεχόντων, είδος εταίρων/αριθμός εταίρων από κάθε είδος συμφερόντων ή επαγγέλματος
- Παρακολούθηση / Αναφορά ύστερα από κάθε συνάντηση. Διάδοση αποτελεσμάτων
- Συνέχεια (ντοκιμαντέρ, διάδοση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων της, εκπαίδευση, μετάδοση εμπειρίας)

Οι παραπάνω φράσεις ανταποκρίνονται στα βασικά στάδια κάθε διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής.

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

Ποια δομή επιλέχτηκε για το φόρουμ;

Η προσπάθεια συμμετοχής των πολιτών στη διαβούλευση είχε δυο άξονες:

(α) να συμμετάσχουν οι πολίτες της Ελευσίνας στην τελική διαμόρφωση των έργων που υλοποιούνταν στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE – Περιβάλλον «Ελευσίνα 2020», και

(β) να αναπτυχθεί διάλογος μεταξύ των θεσμικών φορέων και των εταιρών με στόχο την συν-διαμόρφωση μιας κοινής συμφωνίας για δράσεις, έργα και προγράμματα που πρέπει να προωθηθούν για να επιτευχθεί η περιβαλλοντική αναγέννηση της περιοχής, έτσι όπως περιγράφεται στο «Σχέδιο Δράσης για την Περιβαλλοντική Αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας μέχρι το 2020».

Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν δυο αντίστοιχοι συμμετοχικοί “θεσμοί” ως φόρουμ διαβούλευσης στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE – Περιβάλλον «Ελευσίνα 2020»:

(1) Η **Επιτροπή Γειτονιάς «Ελευσίνα 2020»** (“Neighborhood Committee Elefsina 2020”) που είχε γνωμοδοτικό ρόλο στο σχεδιασμό, παρακολούθηση, έλεγχο και υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων αστικής ανάπτυξης. Ήταν ο θεσμός διαβούλευσης με τους κατοίκους της Ελευσίνας που υλοποιούνταν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου προγράμματος προσφέροντας την ευκαιρία ενεργής συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν την ποιότητα της ζωής των κατοίκων της Ελευσίνας.

(2) Η **Επιτροπή Κατεύθυνσης «Κόλπος Ελευσίνας 2020»** (Elefsina Bay Committee 2020)) με στόχο τη διαμόρφωση, μέσα από διαβούλευση μεταξύ θεσμικών και τοπικών φορέων της ευρύτερης περιοχής, ενός Σχεδίου Δράσης για την Περιβαλλοντική Αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας μέχρι το 2020. Ήταν ο θεσμός διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους: δήμος Ελευσίνας, ΟΛΕ, πανεπιστήμιο, ερευνητικά κέντρα, βιομηχανία, κινήσεις πολιτών, εκπαιδευτική κοινότητα.

Σε όλη την πορεία υλοποίησης του προγράμματος επιδιώχθηκε η συστηματική ενημέρωση των κατοίκων και των φορέων της ευρύτερης περιοχής για την πορεία και εξέλιξη του προγράμματος μέσα από τακτικές συναντήσεις, έκδοση πληροφοριακού υλικού (φυλλάδια, αφίσες), παραγωγή ταινίας, δημοσιεύματα στα τοπικά και εθνικής εμβέλειας ΜΜΕ, την συνεχή ενημέρωση της ιστοσελίδας του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS στην ειδική ενότητα για το πρόγραμμα, την αποστολή ηλεκτρονικού περιοδικού, αλλά και ενημερωτικών επιστολών στους ενδιαφερόμενους κατοίκους και φορείς.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Ποιοι είναι οι κοινωνικοί εταίροι στην Ελευσίνα και την ευρύτερη περιοχή; Πώς τους προσδιορίζουμε;

Με στόχο να καταγραφούν και να αναγνωριστούν οι κύριοι κοινωνικοί εταίροι (stakeholders) της περιοχής υπήρξε κατ' αρχή συνεργασία του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS - που είχε την ευθύνη συντονισμού της όλης διαδικασίας - με τον Δήμο Ελευσίνας ώστε να δημιουργηθεί ένας κατάλογος με φορείς οι οποίοι προσκαλούνται συνήθως από τον Δήμο σε διάφορες εκδηλώσεις. Επίσης, αναζητήθηκαν από το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS πρωτοβουλίες πολιτών που είχαν κάποια δραστηριότητα στην περιοχή, έγιναν συναντήσεις με την εκπαιδευτική κοινότητα - κυρίως τα γραφεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Α' βαθμίας και Β' βαθμίας - και δημοσιοποιήθηκαν οι στόχοι του προγράμματος μέσω των τοπικών ΜΜΕ, επιστολών και ανακοινώσεων στο διαδίκτυο.

Δημιουργήθηκαν έτσι δυο κατάλογοι ενδιαφερομένων κοινωνικών εταίρων (stakeholders) στο πλαίσιο του προγράμματος:

(α) ένας με πιθανώς ενδιαφερόμενους πολίτες και φορείς από την Ελευσίνα που θα ήθελαν και θα μπορούσαν να συμμετάσχουν στη διαβούλευση στο πλαίσιο της Επιτροπής Γειτονιάς "Ελευσίνα 2020". Η συμμετοχή στην Επιτροπή Γειτονιάς ήταν εθελοντική, μη αμειβόμενη και σε ατομικό επίπεδο.

(β) ένας δεύτερος με φορείς, κυρίως, που θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σε ένα διάλογο στο πλαίσιο της "Επιτροπής Κατεύθυνσης Κόλπος Ελευσίνας 2020" που θα οδηγούσε και στην από κοινού συνδιαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης για την Περιβαλλοντική Αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας. Σε αυτή την κατηγορία εντάχθηκαν κοινωνικοί εταίροι όπως η αυτοδιοίκηση, ο ΟΛΕ, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, η βιομηχανία, κινήσεις πολιτών, σύλλογοι, περιβαλλοντικές οργανώσεις κα.

Παρότι επιδιώχθηκε δεν έγινε κατορθωτό να συμμετάσχουν με συστηματικό τρόπο στη διαβούλευση εκπρόσωποι της κυβέρνησης, κάτι που θα αναβάθμιζε τη διαδικασία αυτή και θα δημιουργούσε μια αίσθηση συνδιαμόρφωσης ή έστω επηρεασμού των αποφάσεων της κεντρικής εξουσίας που αφορούσαν την περιοχή, κάτι που απουσιάζει σήμερα από την πολιτική κουλτούρα. Σε κάθε περίπτωση, τα αποτελέσματα των συναντήσεων που αποτυπώθηκαν στο Σχέδιο Δράσης, παραδόθηκαν στα αρμόδια υπουργεία ώστε να ληφθούν υπόψη στον σχεδιασμό των παρεμβάσεών τους για την περιοχή.

Για τον εντοπισμό των κοινωνικών εταίρων έγιναν και συζητήσεις μεταξύ των εταίρων του προγράμματος, ενώ αξιοποιήθηκαν οι επαφές με φορείς που έχει το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS μέσα από την πολύχρονη παρουσία και δράση του.

Όσο πιο πετυχημένη θεωρείται μια διαδικασία δημόσιας συμμετοχής τόσο περισσότεροι άνθρωποι από όλους τους κοινωνικούς φορείς θα θέλουν να συμμετέχουν. Ιδανικά, μια διαδικασία δημόσιας συμμετοχής θα πρέπει να περιλαμβάνει κάθε κοινωνικό τομέα σε κάποια, τουλάχιστον, φάση της.

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

Στην αρχή, γίνεται καταγραφή όλων των ενδιαφερόμενων κοινωνικών εταίρων (στην περίπτωση του προγράμματος όλους τους εμπλεκόμενους στην περιβαλλοντική αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας). Κάτι τέτοιο δεν σημαίνει ότι προσκαλούμε όλους σε κάθε συνάντηση, τραπέζι εργασίας, σεμινάριο ή επιτροπή. Έχει προαποφασιστεί να προσκαλούνται όλοι οι εταίροι σε ένα βασικό τραπέζι εργασίας για τον προσδιορισμό του οράματος και του σχεδίου δράσης ή τα συνέδρια, αλλά για κάθε ειδικό / θεματικό τραπέζι εργασίας καλούνται να συμμετέχουν εταίροι με άμεσο ενδιαφέρον/γνώση για το αντικείμενο. Είναι καλύτερο για τη συζήτηση και περισσότερο αποτελεσματικό για τη συμμετοχική διαδικασία, αν το σύνολο των συμμετεχόντων/εκπροσώπων δεν ξεπερνάει τα 25 – 30 άτομα σε κάθε τραπέζι εργασίας/συνάντηση των Επιτροπών.

Πρέπει να είμαστε προσεκτικοί όταν καθορίζουμε τους εκπροσώπους της κάθε ομάδας. Συχνά οι εκπρόσωποι επί της ουσίας δεν εκφράζουν την ομάδα τους. Είναι επίσης σημαντικό να περιλαμβάνουμε και τους εταίρους της «αντίπαλης» θέσης, αυτούς που ενδέχεται να φέρουν αντίδραση στην ιδέα της βιώσιμης ανάπτυξης ή ακόμη και στην ιδέα της διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής ή που είναι πάντα «αρνητικοί». Αυτοί εκφράζουν αισθήματα και σκέψεις της κοινωνίας που κανένας άλλος δεν τολμάει να τα εκφράσει. Η συνεισφορά τους είναι σημαντική καθώς βοηθούν την τοπική κοινωνία, τις Επιτροπές, το Φόρουμ να καθορίσουν το ρόλο και την ταυτότητά τους. Αλλά φυσικά ο ρόλος του Συντονιστή είναι πολύ σημαντικός για τη «ρύθμιση» των συζητήσεων.

Πώς μπορώ να αρχίσω να στήνω το Φόρουμ Συνεργασίας; Πώς συζητώ με τους κοινωνικούς εταίρους;

Προκειμένου να φτιάξουμε τη λίστα με τους εταίρους θα πρέπει να αρχίσουμε τη συνομιλία μαζί τους.

Η δημιουργία ενός άτυπου φόρουμ διαβούλευσης, όπως οι δυο Επιτροπές (“Γειτονιάς” και “Κατεύθυνσης”) που επιλέχθηκε να λειτουργήσουν στο πλαίσιο του προγράμματος, προϋποθέτουν μια φάση προετοιμασίας και διαλόγου με τον κάθε κοινωνικό εταίρο χωριστά ώστε να πειστούν όλοι οι εμπλεκόμενοι για τη σημασία και το ρόλο της διαβούλευσης. Τα κίνητρα συμμετοχής κάθε κοινωνικού εταίρου σε μια τέτοια διαδικασία μπορεί να είναι διαφορετικά, και αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση του φόρουμ διαλόγου.

Πριν από την έναρξη της διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής συλλέξαμε όλη τη σχετική βιβλιογραφία. Όσοι δίνουν συνεντεύξεις ή δεδομένα γίνονται γνώστες της διαδικασίας και αποτελούν πιθανούς συμμάχους και κοινωνούς του μηνύματος (ότι επιδιώκεται η επιτυχία της διαδικασίας). Είναι, συνεπώς, σημαντικό για τον ερευνητή (αυτόν που συλλέγει δεδομένα) να

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

εξηγήσει εξ αρχής το πλαίσιο της μεθοδολογίας, τους σκοπούς του και την ταυτότητα των διοργανωτών.

Σε αυτό επίσης το στάδιο έχουμε την ευκαιρία να εμπλέξουμε ανθρώπους από την αρχή και να κάνουμε ένα αποτελεσματικό κάλεσμα για συμμετοχή. Μια από τις μεγαλύτερες δυσκολίες στις διαδικασίες δημόσιας συμμετοχής είναι ότι ηγούνται της διαδικασίας εξωτερικοί παράγοντες και υπηρεσίες (και δεν προκύπτουν από τους ίδιους τους ανθρώπους, όπως μια ΜΚΟ) είναι να πείσεις τους ανθρώπους να πιστέψουν στην διαδικασία, να ενδιαφερθούν και να συμμετέχουν.

Χωριστές συναντήσεις του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, συζητήσεις και κοινές δράσεις υπήρξαν, για παράδειγμα, με την εκπαιδευτική κοινότητα ή με πανεπιστημιακούς, ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες γέφυρες επικοινωνίας και η αναγκαία εμπιστοσύνη στους στόχους του προγράμματος αλλά και στη σημασία της διαβούλευσης. Επίσης, υπήρξαν συναντήσεις του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS με τους εκπροσώπους της βιομηχανίας, ώστε να αναπτυχθούν οι κατάλληλες συνθήκες συνεργασίας και διαλόγου, καθώς και μεταξύ των τμημάτων περιβάλλοντος της βιομηχανίας της περιοχής.

Σε ένα πολύ μεγαλύτερο κύκλο ατόμων και φορέων από αυτούς που τελικά συμμετείχαν στις διάφορες διαδικασίες διαβούλευσης στάλθηκαν επιστολές, e-mail, ενημερωτικοί φάκελοι σχετικά με το πρόγραμμα, τους στόχους του και τις διαδικασίες. Σχεδόν σε όλους έγιναν τηλεφωνήματα για να συζητηθεί αναλυτικά το πλαίσιο συνεργασίας, ενώ με βασικούς κοινωνικούς εταίρους έγιναν και συναντήσεις για απευθείας συζήτηση των στόχων και της προτεινόμενης διαδικασίας.

Με ποιον τρόπο μπορούν να πειστούν οι κοινωνικοί εταίροι και ο κόσμος να συμμετέχει;

Με δεδομένο ότι σήμερα κυριαρχεί η άποψη ότι ακόμα και αν γίνεται διάλογος για κάποια θέματα η διοίκηση δεν λαμβάνει υπόψη τις προτάσεις ή και τις θέσεις που διαμορφώνονται μέσα από τη διαβούλευση, είναι φυσικό ένα από τα κύρια ερωτήματα που διατυπώθηκαν να αφορά στη “δυνατότητα δέσμευσης των εκπροσώπων της διοίκησης στο να ακολουθήσει το Σχέδιο Δράσης που θα προέκυπτε από τη διαδικασία διαβούλευσης”. Αυτό είναι ένα θέμα το οποίο επηρεάζει το μέγεθος και την ποιότητα συμμετοχής στη διαδικασία διαβούλευσης.

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS και οι άλλοι εταίροι του προγράμματος δεν μπορούσαν να δώσουν κάποια διαβεβαίωση ότι οι προτάσεις που θα διαμορφώνονταν και το Σχέδιο Δράσης θα λαμβάνονταν υπόψη από τη διοίκηση, αλλά και από τους φορείς που λαμβάνουν αποφάσεις που επηρεάζουν την περιοχή. Μπορούσε, όμως, να διαβεβαιώσει ότι ένα κοινά διαμορφωμένο μέσα από διαβούλευση Σχέδιο Δράσης με στόχους, επιμέρους δραστηριότητες και στόχους, εθελοντικές δεσμεύσεις και προτεινόμενα εργαλεία εφαρμογής δημιουργεί από μόνο του μεγάλη δυναμική και αφενός πιέζει τις αρχές και τους θεσμικούς φορείς να το λάβουν υπόψη τους στο σχεδιασμό και αφετέρου μπορεί να υλοποιείται σταδιακά μια και η εφαρμογή του δεν επαφίεται απλώς σε

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

κάποια αρχή ή φορέα, αλλά περιλαμβάνει δράσεις και επιμερισμό ευθυνών και ρόλων σε πολλούς φορείς που συμμετείχαν στη διαβούλευση και δεσμεύτηκαν εθελοντικά να προωθήσουν ότι τους αντιστοιχεί. Με δεδομένο το κενό θεσμικής κατοχύρωσης των διαδικασιών διαβούλευσης, μια τέτοια bottom-up προσέγγιση είναι ρεαλιστική, και ταυτόχρονα διαμορφώνει μια δυναμική επηρεασμού των κεντρικών διαδικασιών λήψης απόφασης

Πώς καταστρώνονται οι Επιτροπές; Ποιος είναι ο ρόλος τους;

Η δομή, τα ονόματα και οι όροι των ομάδων που επιβλέπουν μία διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης ποικίλουν σε κάθε περίπτωση. Γενικά, παρόλα αυτά, μπορούμε να ξεχωρίσουμε τρία κυρίως σώματα:

(i) ένα **Φόρουμ** με πολλούς εκπροσώπους από ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών εταίρων με συμβουλευτικό ρόλο.

(ii) μια **Συντονιστική Επιτροπή**, μικρότερη ομάδα που περιλαμβάνει άτομα από φορείς λήψης αποφάσεων (τοπικές αρχές κτλ.), με ρόλο τη λήψη αποφάσεων. Η Συντονιστική Επιτροπή είναι υπεύθυνη για τη λήψη δράσεων και την προώθηση διαδικασιών δημόσιας συμμετοχής και τη δημιουργία ενός λεπτομερούς σχεδίου δράσης.

(iii) μια **Συμβουλευτική Επιτροπή** ή Επιτροπές, συμπεριλαμβανομένων ειδικών τεχνικών με συμβουλευτικό ρόλο, για προτάσεις κυρίως επί συγκεκριμένων θεμάτων.

Η ισχύς της κάθε παραπάνω ομάδας ποικίλει.

Όταν οι παραπάνω (ή παρόμοιες) δομές εγκαθιδρύονται, ένα σημαντικό βήμα για δέσμευση με τη διαδικασία της δημόσιας συμμετοχής έχει επιτευχθεί. Όταν οι εκπρόσωποι αρχών διαχείρισης και κοινωνικών ομάδων εταίρων δέχονται να συμμετέχουν και να αναλάβουν υποχρεώσεις σε μια τέτοια δομή, υπάρχει σίγουρα μια πολιτική δέσμευση. Φυσικά, πάντα τίθεται το ερώτημα «πώς να φέρω αυτούς τους ανθρώπους στο ίδιο τραπέζι» μετά το πρώτο στάδιο του ενθουσιασμού.

Εφόσον έχω Επιτροπές, Τραπέζια εργασίας και Συναντήσεις εταίρων, γιατί χρειάζομαι τις ημερίδες;

Είναι εμφανές ότι η διαδικασία της δημόσιας συμμετοχής δεν είναι μία γραμμική σειρά εκδηλώσεων, από την πληροφόρηση έως τη λήψη δράσεων, αλλά μάλλον μία μίξη πολλών σταδίων, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε περίπτωσης.

Σχετικά με τα διαθέσιμα εργαλεία στη δημόσια συμμετοχή, υπάρχει μία τεράστια ποικιλία, από ενημερωτικά φυλλάδια στην ανάπτυξη οράματος έως τραπέζια εργασίας, φόρουμ πολιτών,

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

συνεντεύξεις, ημερίδες, κτλ. Δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι τα Φόρουμ, οι Επιτροπές και οι Ομάδες Εργασίας αποτελούν επίσης εργαλεία δημόσιας συμμετοχής. Σε αυτές τις ομάδες οι κοινωνικοί εταίροι συζητούν, οπότε ήδη αποτελούν ένα φόρουμ συζήτησης. Ωστόσο, η δημόσια συμμετοχή χρειάζεται να απευθύνεται σε περισσότερους ανθρώπους, όχι μόνον τους εκλεγμένους εκπροσώπους των διαφόρων κοινωνικών τομέων. Η φιλοσοφία της δημόσιας συμμετοχής είναι να προεκτείνει το διάλογο έως τη βάση της κοινωνίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο μία δημόσια συμμετοχική διαδικασία περιλαμβάνει τόσο μεγάλο εύρος εργαλείων προκειμένου να ενθαρρύνει το δημόσιο διάλογο και να φτάσει μέχρι τη βάση της κοινωνίας. Τραπέζια εργασίας, φόρουμ πολιτών, διαδραστικές ιστοσελίδες, δημόσιες ακροάσεις και πολλά άλλα εργαλεία είναι διαθέσιμα προκειμένου να αρχίσει ο κοινωνικός διάλογος.

Από την άλλη πλευρά, όσο πιο εκτεταμένος είναι ο διάλογος, τόσο περισσότερο δύσκολο γίνεται να καταλήξεις σε μια απόφαση. Οπότε, οι διαδικασίες δημόσιας συμμετοχής είναι συνήθως σχεδιασμένες με τρόπο ώστε να εναλλάσσονται μεταξύ περισσότερο ή λιγότερο ανοικτών συναντήσεων. Ο διάλογος αρχίζει σε ευρύ κοινωνικό φάσμα, όπου ο κόσμος καταθέτει την άποψή του με έναν συστηματικό τρόπο. Έπειτα οι πιο κλειστές Επιτροπές, το Φόρουμ και οι Συμβουλευτικές ομάδες έχουν την ευθύνη να επεξεργαστούν τις επιθυμίες και τις απόψεις του κόσμου και να προτείνουν βιώσιμες προτάσεις και σχέδια δράσεις, τα οποία να τεθούν στο κοινό προς αποδοχή. Η όλη διαδικασία είναι συνεπώς σαν ένα ακορντεόν, ανοίγει (ανοιχτός δημόσιος διάλογος) και κλείνει (κλειστές συνεδρίες των ομάδων εργασίας) για να καταλήξει σε ένα αρμονικό αποτέλεσμα.

Στο πλαίσιο της διαβούλευσης που εφαρμόστηκε στο πρόγραμμα LIFE Ελευσίνα 2020 είχαν σχεδιαστεί και υλοποιήθηκαν, παράλληλα με τις συνεδριάσεις των δυο Επιτροπών και των Τραπεζιών Εργασίας / Workshops, ορισμένες ημερίδες εστιασμένες σε θέματα που αφορούσαν στις αστικές αναπλάσεις, στην περιβαλλοντική διαχείριση λιμανιών, στις συμμετοχικές διαδικασίες κτλ. Στόχος των ημερίδων ήταν να υπάρξει ανταλλαγή εμπειριών όχι μόνο από την Ελλάδα αλλά και μεταξύ διακρατικών εταίρων του προγράμματος και άλλων προσκεκλημένων. Επίσης, οι ημερίδες δίνουν τη δυνατότητα όχι μόνο να παρουσιαστούν στο ευρύτερο κοινό τα αποτελέσματα της δουλειάς στις Επιτροπές και στα Τραπέζια Εργασίας/Workshops, αλλά και να τροφοδοτούνται οι συζητήσεις σε αυτά με υλικό, εμπειρίες, πληροφορίες και ερωτήματα.

Σε περίπτωση έλλειψης δεδομένων και γνώσης ή διαφωνίας πάνω σε σημαντικά ζητήματα σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή, αυτά θα πρέπει να καταγράφονται από την αρχή, κατά τη διαγνωστική φάση, και θα πρέπει να υπάρξει δραστηριοποίηση προκειμένου να καλυφθούν τα κενά αυτά (π.χ. συνέδρια, ομιλίες ειδικών, περαιτέρω έρευνα από εταίρους-κλειδιά, κτλ.).

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

III. Προσαρμόζοντας τις προσδοκίες και τη μεθοδολογία στην πράξη

Η παραπάνω μεθοδολογία είναι εύκαμπτη και μπορεί να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις και τοπικές συνθήκες. Βασικά ερωτήματα προς σκέψη για κάθε διαδικασία δημόσιας συμμετοχής είναι:

Ποιος είναι ο συντονιστής; Σε ποιο βαθμό είναι ο εταίρος στο «σύστημα λήψης απόφασης»; Έχει θεσμικό ρόλο; Έχει τη δύναμη λήψης απόφασης; Είναι μια ΜΚΟ, μια τοπική αρχή ή κάποια ακαδημαϊκό ινστιτούτο;

Αν ο εταίρος δεν είναι ένα θεσμικό όργανο «στο σύστημα λήψης αποφάσεων» (κρατικός/δημόσιος φορέας) τότε η δύναμή του είναι περιορισμένη. Πολλά εξαρτώνται από την πολιτική δέσμευση των τοπικών φορέων (κυρίως τοπικές και περιφερειακές αρχές) και «τοπικοί πρωτοπόροι». Πολλή προσπάθεια χρειάζεται να επενδυθεί στην εύρεση αυτών των «συμμάχων». Ένα σχετικό νομικό, θεσμικό πλαίσιο (π.χ. Σύμβαση του Άαρχους, η Οδηγία πλαίσιο για τα νερά, κτλ.) προσφέρουν μια πιο σταθερή βάση για τη διαδικασία δημόσιας συμμετοχής.

Στο πρόγραμμα LIFE, το ρόλο της Συντονιστικής Επιτροπής ανέλαβε η ομάδα επιστημονικών συνεργατών του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS σε συνεργασία και με άλλους εταίρους του προγράμματος, κυρίως το Δήμο Ελευσίνας, προκειμένου να παρακινήσουν την τοπική κοινωνία και τους κοινωνικούς εταίρους για συμμετοχή τους στη διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης. Η προσπάθεια να συμμετέχουν στην Συντονιστική Επιτροπή και άλλοι φορείς με θεσμικό ρόλο (εκπρόσωποι κεντρικής διοίκησης, περιφερειακές αρχές) δεν ήταν επιτυχής.

Μία ομάδα συνεργατών του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS ανέλαβε να παίξει το ρόλο της γραμματειακής και τεχνικής στήριξης στις διαδικασίες διαβούλευσης:

- να στέλνει προσκλήσεις και να προετοιμάζει τις διάφορες συναντήσεις
- να συντάσσει τα πρακτικά κάθε συνάντησης
- να συγκεντρώνει όλες τις εισηγήσεις και το οπτικοακουστικό υλικό
- να στέλνει τόσο στους συμμετέχοντες στις διαδικασίες διαβούλευσης όσο και στα ΜΜΕ και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς το υλικό που προέκυψε από τις διαδικασίες διαβούλευσης.

Σχετικά εργαλεία ενημέρωσης και πληροφόρησης που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαβούλευσης ήταν η αποστολή ενημερωτικών ηλεκτρονικών δελτίων, η ανάρτηση των πρακτικών και των παρουσιάσεων στην ιστοσελίδα (σε ειδική ενότητα για το πρόγραμμα), η ενημέρωση των ΜΜΕ και η συνεργασία μαζί τους με διάθεση συνεντεύξεων και άρθρων. Την αποστολή των προσκλήσεων για την “Επιτροπή Γειτονιάς Ελευσίνα 2020” ανέλαβε ο Δήμος Ελευσίνας, ενώ και το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS είχε συμπληρωματικό ρόλο (τηλέφωνα, αποστολή email).

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

Η «**Επιτροπή Γειτονιάς- Κόλπος Ελευσίνα 2020**» λειτούργησε κυρίως ως φόρουμ συναντήσεων όλων των ενδιαφερομένων σε προγραμματισμένες κάθε φορά συναντήσεις, με προκαθορισμένα θέματα συζήτησης σχετικά με τα πιλοτικά έργα (αστικές αναπλάσεις, πεζοδρόμηση, παρεμβάσεις στο παράκτιο μέτωπο, περιβαλλοντική διαχείριση λιμένα) που είχαν προβλεφθεί στο πρόγραμμα LIFE-Ελευσίνα 2020.

Η «**Επιτροπή Κατεύθυνσης -Κόλπος Ελευσίνας 2020**» λειτούργησε κυρίως ως φόρουμ διαβούλευσης για τον μακροχρόνιο σχεδιασμό (αναγκαίες παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν μέχρι το 2020 για να αναγεννηθεί η ευρύτερη περιοχή της Ελευσίνας). Συγκροτήθηκαν, επίσης, μικρότερες, πιο ευέλικτες υπο-επιτροπές ομάδων εργασίας, που συζητούσαν συγκεκριμένες θεματικές ενότητες. Ατύπως δημιουργήθηκαν και συμβουλευτικές επιτροπές με ειδικούς επιστήμονες από κάθε τραπέζι εργασίας που είχαν την επιμέλεια των συμπερασμάτων – αποτελεσμάτων σε σχέση με τα τεχνικά-επιστημονικά θέματα που ετίθεντο στα αντίστοιχα τραπέζια εργασίας. Τα πρακτικά στέλνονταν στην ομάδα των συμμετεχόντων για τελικές παρατηρήσεις και προωθούνταν στην τελική μορφή τους στο ευρύτερο κοινό, στην ιστοσελίδα κα.

Το αρχικό προσχέδιο του Σχεδίου Δράσης προέκυψε από τη σύνθεση των αποτελεσμάτων των συνεδριάσεων των επιμέρους υπο-ομάδων εργασίας (με συντονιστή την ομάδα επιστημόνων του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS). Η Συμβουλευτική Επιτροπή μετέφερε τις προτάσεις των κοινωνικών εταίρων και του κοινού σε ένα σχέδιο δράσης και αυτό τέθηκε σε διαβούλευση, μέσω ιστοσελίδας, τραπεζιών εργασίας, ερωτηματολογίων κτλ. Το προσχέδιο αυτό εστάλη σε όλους τους εμπλεκόμενους για σχόλια, διορθώσεις και προσθήκες προκειμένου να οριστικοποιηθεί η τελική έκδοση του Σχεδίου Δράσης για την Περιβαλλοντική Αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας.

Η Επιτροπή οριστικοποίησε το σχέδιο λαμβάνοντας υπόψη της τις παρατηρήσεις και τις νέες προτάσεις. Το τελικό Σχέδιο Δράσης για την Περιβαλλοντική Αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας έως το 2020, όπως προέκυψε από τη διαβούλευση, υπογράφηκε κατά την ολοκλήρωση του Ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE-Περιβάλλον Ελευσίνα 2020, στα τέλη του Σεπτεμβρίου 2009.

Το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS θα λειτουργεί εθελοντικά για την προώθηση των δραστηριοτήτων που περιγράφονται μέσα στο Σχέδιο Δράσης και θα αναλαμβάνει να υπενθυμίζει στους συμμετέχοντες τις εθελοντικές δεσμεύσεις τους, παράλληλα με τους θεσμικούς φορείς που έχουν συνυπογράψει το Σχέδιο Δράσης.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

IV. Συμπεράσματα

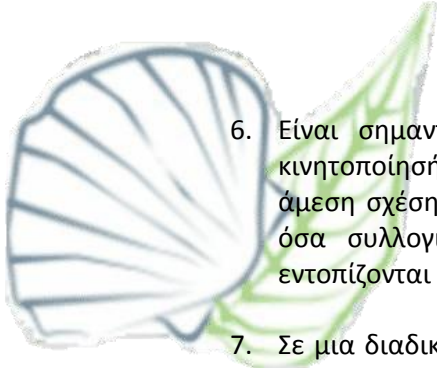
Παρουσιάστηκε με λεπτομέρεια η μεθοδολογία η οποία βασίζεται σε τραπέζια εργασίας για τη δημιουργία οράματος και στη σταθερή δημιουργία Συνεργασιών, Επιτροπών και Ομάδων Εργασίας, με εκπροσώπους κοινωνικών εταίρων. Μερικά από τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διαδικασία είναι τα ακόλουθα:

1. Η διαδικασία γνωμοδότησης ή απλής πληροφόρησης δεν θεωρείται ως συμμετοχή. Απαιτείται η εισαγωγή μιας διαδικασίας ενεργούς εμπλοκής των τοπικών κοινωνιών, ώστε η συμβολή των κατοίκων και φορέων να παίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση των τελικών σχεδίων που τους αφορούν. Σημαντικό στοιχείο στην όλη διαδικασία είναι η **πρόσωπο με πρόσωπο** επικοινωνία μέσα από τραπέζια εργασίας, όπου είναι δυνατή η άμεση επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων.
2. Μια συζήτηση σε μια Επιτροπή Γειτονιάς ή σε ένα άλλο θεσμό όργανο διαβούλευσης πρέπει να είναι οργανωμένη και να κατευθύνεται από έναν **έμπειρο συντονιστή**. Για μια διαδικασία δημόσιας συμμετοχής είναι σημαντικό ο συντονιστής να θέτει ερωτήματα προς διαβούλευση και όχι να δίνει έτοιμες απαντήσεις.
3. Δεν χρειάζεται μόνο η ενεργός ακρόαση και συζήτηση. Είναι απαραίτητο να διατηρούνται αρχεία και σημειώσεις επί της διαδικασίας. Μια παρουσίαση Power Point (ή οποιαδήποτε άλλη μορφή παρουσίασης η οποία βοηθάει τον κόσμο να αντιλαμβάνεται μια κατάσταση: παρουσίαση με σλάιντ, πόστερ με χάρτες, εικόνες και διαγράμματα, βίντεο κτλ.) μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά τη διαδικασία δημόσιας συμμετοχής. Η πληροφόρηση όλων των συμμετεχόντων καθώς και η διάδοση των παρουσιάσεων, των αποτελεσμάτων, των συμπερασμάτων είναι σημαντικά για την εδραίωση ενός **αισθήματος ουσιαστικής δράσης**, συνέχειας και σημασίας της συμμετοχής.
4. Η συλλογή δεδομένων δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται να επεξεργαστούν και να παρουσιαστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνονται κατανοητά τόσο από τους διοργανωτές της διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής, όσο και από το κοινό/κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι και θα **συζητήσουν επί τούτων**.
5. Μια βασική δυσκολία για πολλούς εταίρους ήταν η απουσία θεσμικού ρόλου. Αυτό, ωστόσο, δεν σημαίνει ότι η όλη προσπάθεια δεν μπορεί να είναι επιτυχής. Παράγοντας-κλειδί για την επιτυχία θα είναι ο βαθμός στον οποίο ο κόσμος θα ανακαλύψει ουσία στην όλη διαδικασία. Δεν θα πρέπει να θεωρείται «ένα ακόμα πρόγραμμα», αλλά κάτι ουσιώδες για την καθημερινότητα μιας τοπικής κοινωνίας. Για το λόγο αυτό, η **σύνδεση του προσωπικού με τη σφαίρα του κοινού** είναι ένα σημαντικό χαρακτηριστικό για το ύφος και τη φιλοσοφία των διαδικασιών δημόσιας συμμετοχής.

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

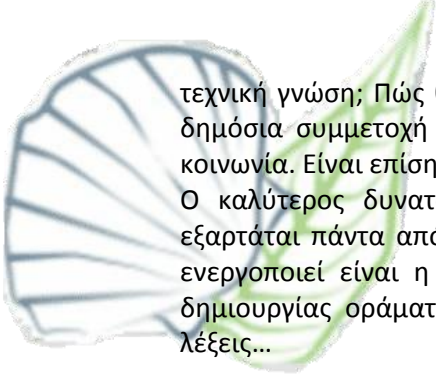
6. Είναι σημαντικό να **τονίζονται τα θετικά** στοιχεία της τοπικής κοινωνίας και της κινητοποίησής της για την προστασία του περιβάλλοντος, ακόμα και αν αυτό δεν έχει άμεση σχέση με τη λήψη αποφάσεων. Ο κόσμος πρέπει να αισθάνεται υπερήφανος για όσα συλλογικά έχει κατορθώσει έως τώρα. Συγκρούσεις και προβλήματα φυσικά εντοπίζονται αλλά με το χαρακτήρα των προκλήσεων.
7. Σε μια διαδικασία προσδιορισμού οράματος, η διάγνωση της κατάστασης δεν θα πρέπει να συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της συζήτησης για πολύ χρόνο. Ο κόσμος θα πρέπει να **μεταβεί από την πραγματικότητα στο τι προσδοκεί για το μέλλον**. Οι συμμετέχοντες θα επανέλθουν στην πραγματικότητα όταν θα κληθούν να σχεδιάσουν λύσεις και δράσεις.
8. Η περίοδος διαβούλευσης με την τοπική κοινωνία ξεκινάει από τη φάση ανάλυσης των κοινωνικών εταίρων και τη φάση δημιουργίας πολιτικής δέσμευσης-διαχείρισης. Καθώς αρχίζει η επικοινωνία με τις πρώτες επαφές φτιάχνοντας τις λίστες με τους πιθανούς εταίρους της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας, αρχίζουμε να παίρνουμε μια ιδέα των απόψεών τους και του ρόλου της κάθε ομάδας ή ατόμου. Επίσης αρχίζουμε να κατανοούμε ποιος είναι υπέρ ή κατά της βιώσιμης ανάπτυξης, της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας κτλ. Αρχίζουμε να αντιλαμβανόμαστε **αξίες, ενδιαφέροντα και θέσεις**. Οπότε, με το βήμα αυτό έχουμε μια αίσθηση για τις απόψεις και τον χαρακτήρα των εταίρων. Η πληροφορία αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη και να αξιολογηθεί από τους διοργανωτές της διαδικασίας.
9. Η **πολιτική δέσμευση/εντολή** από τις τοπικές και άλλες αρχές είναι ουσιώδης για την επιτυχία της διαδικασίας δημόσιας συμμετοχής. Κάτι τέτοιο μπορεί να σημαίνει: (α) στήριξη του σχεδιασμού της συμμετοχικής διαδικασίας, (β) υλοποίηση του από κοινού σχεδιασμένου Σχεδίου Δράσης και (γ) συνέχιση της διαδικασίας ακόμη και ύστερα από τη λήξη του προγράμματος.
10. Η ιδανική περίπτωση μπορεί να επιτευχθεί αν ο υποκινητής της διαδικασίας είναι μία θεσμική αρχή (η περιφέρεια, η νομαρχεία, ο δήμος, ένα σώμα διαχείρισης του αντίστοιχου φορέα λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο). Στην περίπτωση που ο **υποκινητής** δεν διαθέτει **τη δύναμη λήψης αποφάσεων** (αυτή είναι η περίπτωση μιας ΜΚΟ ή ενός ακαδημαϊκού ιδρύματος), τότε η επίτευξη πολιτικής δέσμευσης γίνεται περισσότερο δύσκολη. Η συμμετοχή στην όλη διαδικασία μιας αρμόδιας αρχής θεωρείται στην περίπτωση αυτή απαραίτητη.

Η δημόσια συμμετοχή αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της Κοινωνίας των Πολιτών. Βασικός περιοριστικός παράγοντας είναι η έλλειψη γνώσης από πλευράς του κόσμου. Πώς θα μπορούσε ένας μη ειδικός να αποφασίσει επί μεθόδων περιβαλλοντικής αναγέννησης χωρίς την απαραίτητη

LIFE Περιβάλλον

**«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)**

τεχνική γνώση; Πώς θα μπορούσαν οι άνθρωποι να ξεπεράσουν τις ιδιοτελείς τους ανησυχίες; Η δημόσια συμμετοχή δεν είναι πανάκεια, αλλά αποτελεί το μόνο δρόμο προς μια δημοκρατική κοινωνία. Είναι επίσης ο μόνος δρόμος προς τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ο καλύτερος δυνατός συνδυασμός μεταξύ των διαθέσιμων τεχνικών δημόσιας συμμετοχής εξαρτάται πάντα από τις τοπικές συνθήκες. Γενικά, αυτό που εμπνέει τους ανθρώπους και τους ενεργοποιεί είναι η ευκαιρία να αλλάξουν την πραγματικότητά τους, μέσω μιας διαδικασίας δημιουργίας οράματος. «Τι θα γινόταν αν...», «φαντάσου...» η αλλαγή ξεκινάει με αυτές τις λέξεις...

LIFE Περιβάλλον

«Συνεργατική Περιβαλλοντική Αναγέννηση σε Πόλεις-Λιμάνια: Ο Κόλπος της Ελευσίνας το 2020»
(LIFE05 ENV/GR/000242)

Για περισσότερες πληροφορίες:

Οργανισμός Λιμένος Ελευσίνας Α.Ε.: Δικαιούχος LIFE προγράμματος. Υπεύθυνος για την Περιβαλλοντική Διαχείριση Λιμένος και για το σύστημα AIS. (τηλ.: +30 210 554375, fax: +30 210 5545965, ιστοσελίδα: www.life-ole.gr, e-mail: info@olesa.gr)

Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS: Υπεύθυνος για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των Συμμετοχικών Διαδικασιών, των δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα περιβάλλοντος, τη διάχυση των αποτελεσμάτων και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Σε συνεργασία με το Δήμο Ελευσίνας εργάζεται για τη σωστή λειτουργία της «Επιτροπής Κατεύθυνσης - Κόλπος Ελευσίνας 2020» και της «Επιτροπής Γειτονιάς - Κόλπος Ελευσίνας 2020», και για τη διαμόρφωση του Σχεδίου Δράσης για την αναγέννηση του Κόλπου της Ελευσίνας, με γνώμονα το Κοινό Όραμα. (τηλ./fax: +30 210 8228795, ιστοσελίδα: www.medsos.gr, e-mail: info@medsos.gr / coasts@medsos.gr)

Δήμος Ελευσίνας: Σε συνεργασία με το ΕΜΠ, είναι υπεύθυνος για τα έργα αστικής ανάπλασης στους χώρους δικαιοδοσίας του. (τηλ.: +30 210 554375, fax: +30 210 5545965, ιστοσελίδα: www.elefsina.gr, e-mail: grdim@elefsina.gr / grd@elefsina.gr)

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Αθηνών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος: Παρέχει την επιστημονική υποστήριξη στις Επιτροπές σε σχέση με τα έργα αστικής ανάπλασης. (τηλ.: +30 210 7723590-1, fax: +30 210 7723592, ιστοσελίδα: www.ntua.gr, e-mail: rhelavil@central.ntua.gr)

Λιμενική Αρχή Βαλένθια & Ίδρυμα Μελετών και Συνεργασίας Βαλένθια: Παρέχει την τεχνική υποστήριξη και εμπειρία για την υιοθέτηση και υλοποίηση των οδηγιών κατά ECOPORT/EMAS από τον ΟΛΕ. ([valenciaport](http://valenciaport.com): τηλ.: +34 96 393 9571, fax: +34 96 393 9559, ιστοσελίδα: www.valenciaport.com, e-mail: fortres@valenciaport.com / feports: τηλ.: +34 96 353 3100, fax: +34 96 394 4898, ιστοσελίδα: www.feports-cv.org, e-mail: jliez@feports-cv.org)

